

พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู

อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Buddhist Methods of Dhamma Practice Management of Temples at Thanu

Subdistrict in Uthai District of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

¹พระครูธรรมธรไพรัช สิริจนโท (แซ่เฮง), ²สุภทชัย สีสะไบ และ ³พระอุดมสิทธินายก (กัมพล มาลัย)

¹ Phrakhruthammathornpairach Sirichantho (Saeheng), ²Suphattharachai Sisabai
and ³Phraudomsitthinayok (Kamphon Malai)

^{1,2,3}คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: phrakruchetiyathamwithetsangua@gmail.com

Received: August 25, 2024; **Revised:** December 18, 2024; **Accepted:** December 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป 2) เพื่อศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลัก
พละ 5 กับการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรม และ 3) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของ
วัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิง
ปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามกับประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมวัดสะแก
ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 267 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบ
สัมภาษณ์มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมจำนวน 12 รูปหรือคน
และวิเคราะห์เชิงพรรณนาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของการบริหาร
จัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ที่สุด 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงาน PDCA กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดใน
ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางบวกใน
ระดับค่อนข้างสูง 3) พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ด้านสถานที่ การปรับปรุงสถานที่ปฏิบัติธรรม ศาลาปฏิบัติธรรม การพัฒนาห้อง
ประชุมและห้องฝึกอบรม การพัฒนาห้องน้ำและสุขาภิบาล การพัฒนาสถานที่จอดรถการพัฒนาการจัดการ
สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านวิทยากร ส่งเสริมให้วิทยากรได้เข้าร่วม
กิจกรรมฝึกอบรม นำวิทยากรที่มีประสบการณ์จากที่อื่นมาให้คำแนะนำการสร้าง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
การสร้างเครือข่ายวิทยากร การใช้เทคโนโลยีในการสอน และจัดกิจกรรมร่วมกับวิทยากรจากพื้นที่อื่น ด้านการ

บริหารจัดการ การสร้างแผนการจัดการปฏิบัติธรรมรายเดือนและรายปี การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด การจัดการทรัพยากรบุคคล การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับเยาวชน และการพัฒนานโยบายและกระบวนการทางด้านบริหารจัดการ

คำสำคัญ: พุทธวิธี; บริหารจัดการ; การปฏิบัติธรรม

Abstract

This research article aims to: 1) to investigate the general circumstances, 2) to examine the correlation between Pañcabala (The Five Powers) and the administration of Dhamma practice, and 3) to propose the Buddhist methodological management of Dhamma practice at temples in Thanu Sub-district, U-Thai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This investigation employed mixed methodology research comprising quantitative research. The survey research utilized questionnaires administered to 267 Dhamma practitioners at Wat Sa Kae Meditation Center, Thanu Sub-district, U-Thai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The statistical analysis employed percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research implemented structured interviews. Data collection was conducted with 12 key informants associated with meditation centers and analyzed through contextual descriptive analysis.

The findings indicated that: 1) the general circumstances of Dhamma practice administration at temples in Thanu Sub-district, U-Thai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province demonstrated the highest level in overall assessment, 2) the correlation between PDCA administrative principles and Buddhist methodological management of Dhamma practice at temples in Thanu Sub-district, U-Thai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province exhibited a substantially positive correlation at a relatively high level, 3) the Buddhist methodological management of Dhamma practice at temples in Thanu Sub-district, U-Thai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province comprised: Physical Infrastructure aspect: enhancement of Dhamma practice facilities, meditation pavilions, development of conference and training facilities, sanitation and restroom development, parking facility enhancement, environmental management development, and facility infrastructure development. Pedagogical aspect: facilitation of instructor participation in developmental training, procurement of external experienced instructors for consultation, establishment of specialized expertise, development of instructor networks, implementation of instructional technology, and coordination of activities with external instructors. Administrative aspect: establishment of monthly and annual Dhamma practice administrative plans, development of external organizational collaborations, enhancement of temple infrastructure, human resource administration, provision of youth-oriented programs, and development of administrative policies and procedures.

Keywords: Buddhist Methodology; Administration; Dhamma Practice

บทนำ

ทฤษฎีการบริหารในพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าเน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Getting things done through other people) โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดึงความสามารถของผู้อื่นออกมา การบริหารเริ่มเป็นรูปธรรมเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์และเกิดคณะสงฆ์ขึ้น พุทธวิธีในการบริหารคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาจนถึงปัจจุบัน โดยคณะสงฆ์ประกอบด้วยบริษัท 4 คือ

ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา แม้ภิกษุณีจะค่อยๆ หายไป แต่ยังคงมีบทบาทในการสนับสนุนศาสนาในรูปแบบอุบาสิกา (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) แนวคิดทางการบริหารมีวิวัฒนาการมายาวนานนับพันปี โดยมีหลักฐานจากประวัติศาสตร์ เช่น การก่อสร้างพีระมิดในอียิปต์และกำแพงเมืองจีน ซึ่งต้องใช้คนจำนวนมากและเวลานาน การบริหารในยุคโบราณเน้นการวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุมการทำงาน แนวคิดที่สำคัญในการบริหาร ได้แก่ การแบ่งงานกันทำ และการปฏิบัติอุตสาหกรรม ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความชำนาญในการทำงาน ส่งผลให้การทำงานเร็วขึ้นและประหยัดทรัพยากรมากขึ้น (เสนาดิยาว, 2551) การบริหารคือกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการทำงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป การบริหารสามารถมองได้ในสามมิติ ได้แก่ โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา หน้าที่ที่ระบุบทบาทและความรับผิดชอบ และทางปฏิบัติที่บุคคลทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การแบ่งงานและการปฏิบัติอุตสาหกรรมช่วยเพิ่มความชำนาญและประสิทธิภาพในการทำงาน (Getzels & Guba, 1957) พุทธวิธีบริหารเน้นว่าผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์หรือ "จักขุมา" ซึ่งหมายถึงการมองการณ์ไกลและการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น วิมุตติ (ความหลุดพ้นจากทุกข์) พระพุทธเจ้าเน้นการจัดการศึกษาโดยยึดหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี การบริหารต้องยึดหลักธรรมาธิปไตย ผู้บริหารต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมในการบริหาร ไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนตนหรือพยายามเอาใจทุกคน แต่ควรยึดหลักความถูกต้องเป็นสำคัญ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) การบริหารงานขององค์การมีเป้าหมายเพื่อดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่เหมาะสม การจัดการนี้ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการครองชีพของบุคลากร แนวคิดตะวันตกเสนอการออกแบบงานด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์งานและการแบ่งงานระหว่างผู้บริหารและคนงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดเวลา ค่าใช้จ่าย และแรงงาน โดยใช้ "Time and motion study" เพื่อกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด (Taylor, Frederick W., 1942)

ในยุคปัจจุบัน ความสนใจของประชาชนในการปฏิบัติธรรมในวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมลดลงอย่างมาก เมื่อเทียบกับสมัยก่อนที่การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องสำคัญในชีวิต โดยเฉพาะในวันพระ ความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมของสังคมปัจจุบันส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น อาชญากรรม ความรุนแรง และการละเมิดทางเพศ ทำให้สังคมขาดความสงบสุข การพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการฟื้นฟูจิตใจของคนในสังคม อย่างไรก็ตาม สำนักปฏิบัติธรรมหลายแห่งยังคงประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น สถานที่ไม่เหมาะสม ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้มงวดเกินไปในกฎระเบียบ ซึ่งอาจทำให้ผู้มาใหม่รู้สึกท้อแท้และไม่สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ความสงบสุขทางจิตใจไม่เกิดขึ้น มหาเถรสมาคมได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติธรรม โดยสนับสนุนการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิปัสสนากรรมฐานตามหลักของพระพุทธเจ้า วัดสะแก ในตำบลธนู อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในวัดที่มีสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ การพัฒนาและส่งเสริมสำนักปฏิบัติธรรมนี้สามารถทำได้โดยการพัฒนาศูนย์พระวิปัสสนาจารย์ การพัฒนาสถานที่ให้เหมาะสม และการสอนที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การฝึกสติปัฏฐาน 4

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของปัญหาความเสื่อมโทรมด้านศีลธรรมในจิตใจของคนในยุคปัจจุบัน ซึ่งทำให้สังคมในปัจจุบันขาดความสงบร่มเย็น ขาดสมาธิในการทำงานจากแต่ก่อนที่เกิดขึ้นในสังคมและความเสื่อมลงด้านศีลธรรมของจิตใจคน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ทางตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงแนวทางการบริหารงานตามแนวพุทธโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้านการบริหาร โดยศึกษาเกี่ยวกับพุทธวิธีบริหาร และการบริหารงาน PDCA ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดหรือไม่อย่างไร ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัด โดยอาศัยการบูรณาการระหว่างศาสตร์ตะวันตกและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และช่วยให้นักวิชานักวิชาการ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการบริหารจัดการองค์กรคุณภาพองค์กรตามแนวพุทธที่นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักผละ 5 กับการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเนื้อหาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารแนวคิดทฤษฎี หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องที่แสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้แก่ PDCA มี 4 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงการดำเนินการ หลักผละ 5 ประการ คือ ศรัทธาผละ วิริยผละ สติผละ สมาธิผละ ปัญญาผละ และการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลณู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านวิทยากร ด้านการบริหารจัดการ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม/พื้นที่กรณีศึกษา เป็นการวิจัยปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาชน ที่มีความคิดเห็นต่อ พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีกระบวนการ คือ 1) การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 2) การสำรวจกลุ่มประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาชน 3) ประมวลความคิดเห็นในรูปแบบของข้อมูลทางสถิติ ระบบสารสนเทศ และพัฒนาไปสู่ประเด็นของพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นฐานการวิจัย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บภาคสนามมาจัดทำข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยจำแนกตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มประเภทประชากร (Key Informant) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดสะแก ตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกวันอาทิตย์ จำนวน ๘70 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร จำนวน 267 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัด ตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัด และตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารแนวคิดทฤษฎี หนังสือ รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. นำความรู้ที่ได้รับมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการที่จะสร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการที่จะสร้างเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
5. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาวิจัยเพื่อขอรับคำชี้แนะและนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข
6. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับการตรวจสอบและนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข
7. จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คณะผู้วิจัยจึงได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม
- 2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)
- 3) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกวันอาทิตย์ จำนวน 870 คน และกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกวันอาทิตย์ 267 คน โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยผู้วิจัย
- 4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่หนึ่ง เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 2) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

- 3) ส่งหนังสือแนะนำและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน
- 4) เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะที่สอง เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1) แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย
- 2) แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์
- 3) ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Social Science) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยสถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร และเชิงคุณภาพ คือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) และสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุอำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม (n = 267)

พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัด ในตำบลนุ อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการบริหารงาน PDCA	4.60	0.646	มากที่สุด
2) ด้านหลักพระ 5	4.62	0.612	มากที่สุด
3) ด้านพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัด	4.62	0.612	มากที่สุด

รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	4.65	0.590	มากที่สุด
---------------------	------	-------	-----------

ตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.590) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ด้านหลักพระ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.612)
2. ด้านพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.612)
3. ด้านการบริหารงาน PDCA อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D.= 0.646)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลักการบริหารงาน PDCA และหลักพุทธธรรม พระ 5 กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลักการบริหารงาน PDCA และหลักพุทธธรรม พระ 5 กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (n = 267)

		พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู
หลักการบริหารงาน PDCA	ค่าสหสัมพันธ์	.750**
	P	0.01
	ระดับความสัมพันธ์	ค่อนข้างสูง
หลักพระ 5	ค่าสหสัมพันธ์	.717**
	P	0.01
	ระดับความสัมพันธ์	ค่อนข้างสูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักการบริหารงาน PDCA มีความสัมพันธ์กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ส่งผลต่อพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

หลักพระ 5 มีความสัมพันธ์กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ส่งผลต่อพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านสถานที่	ห้องน้ำอยู่ไกล ห้องน้ำตั้งอยู่ไกลจากสถานที่ปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้มาปฏิบัติธรรมไม่สะดวกในการใช้บริการ	สร้างห้องน้ำเพิ่มเติมใกล้กับสถานที่ปฏิบัติธรรม เพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้บริการของผู้มาปฏิบัติธรรม
ด้านวิทยากร	จำนวนวิทยากรไม่เพียงพอ จำนวนวิทยากรมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ทำให้วิทยากรต้องรับผิดชอบในการดูแลผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำแนะนำและดูแลได้ทั่วถึงและมีคุณภาพที่ดี	จัดตั้งโครงการฝึกอบรมวิทยากรเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนวิทยากรที่มีคุณภาพ หรือเชิญวิทยากรอาสาสมัครจากกลุ่มต่าง ๆ
ด้านการบริหารจัดการ	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ที่วัดน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรมอาจทำให้มีความยุ่งเหยิงในการบริหารจัดการและดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดได้	ควรพิจารณาวิเคราะห์และวางแผนให้มีการจัดสรรเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอต่อจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรมในวันที่มีการจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ หรือช่วงเวลาที่คาดว่าจะมีการมากกว่าปกติ การสร้างระเบียบวินัยและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความเข้าใจและสามารถจัดการกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามได้ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ด้านสถานที่ พบว่าห้องน้ำอยู่ไกล ห้องน้ำตั้งอยู่ไกลจากสถานที่ปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้มาปฏิบัติธรรมไม่สะดวกในการใช้บริการ ข้อเสนอแนะ สร้างห้องน้ำเพิ่มเติมใกล้กับสถานที่ปฏิบัติธรรม เพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้บริการของผู้มาปฏิบัติธรรม

ด้านวิทยากร จำนวนวิทยากรไม่เพียงพอ จำนวนวิทยากรมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ทำให้วิทยากรต้องรับผิดชอบในการดูแลผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำแนะนำและดูแลได้ทั่วถึง และมีคุณภาพที่ดี ข้อเสนอแนะ จัดตั้งโครงการฝึกอบรมวิทยากรเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนวิทยากรที่มีคุณภาพ หรือเชิญวิทยากรอาสาสมัครจากกลุ่มต่าง ๆ

ด้านการบริหารจัดการ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ที่วัดน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรมอาจทำให้มีความยุ่งเหยิงในการบริหารจัดการและดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดได้ ข้อเสนอแนะ ควรพิจารณาวิเคราะห์ และวางแผนให้มีการจัดสรรเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอต่อจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรมในวันที่มีการจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ หรือช่วงเวลาที่จะคาดว่าจะมีการมากกว่าปกติ การสร้างระเบียบวินัยและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความเข้าใจ และสามารถจัดการกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ

สัทธาพละ (ความเชื่อ) ในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลบุญ อำเภอบุพผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นการสร้าง ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านการให้ความรู้และฝึกอบรม ธรรมะ เช่น บรรยายธรรมและงานเทศกาลทางศาสนา เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักธรรมและการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตประจำวัน เช่น ฝึกสมาธิ เพื่อเสริมสร้างความศรัทธาและความเข้าใจในพระพุทธศาสนา รวมถึงการสอนศรัทธาในโรงเรียนและการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน เพื่อปลูกฝังความเข้าใจและความศรัทธาในศาสนาอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับวัยและสถานการณ์ของผู้เรียน

วิริยพละ (ความเพียร) ในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลบุญ อำเภอบุพผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการตารางฝึกปฏิบัติธรรมที่สม่ำเสมอ, การตั้งเป้าหมายชัดเจนและสม่ำเสมอ, ความเพียรในความอดทน (ขันติปธาน), เพียรให้จิตตั้งมั่น (อธิษฐานปธาน), เพียรในสมาธิ (สมถะปธาน), การฝึกฝนจิตใจให้มีความเข้มแข็ง, ความเพียรเป็นหนึ่งในพละ 5 วิริยพละ, ก้าวข้ามอุปสรรคและความยากลำบาก, เพิ่มพูนคุณธรรมและปัญญาผ่านการศึกษาธรรมะและการปฏิบัติธรรม, และเสริมสร้างสุขภาวะจิต การฝึกฝนเหล่านี้ช่วยเสริมคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งในจิตใจเพื่อการพัฒนาตนเองที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างดี

สติพละ (ระลึกได้) ในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลบุญ อำเภอบุพผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นการฝึกสติพละ โดยสอนการเจริญภาวนาตามแนวทางของหลวงปู่ดู่ เช่น การกำหนดดูลมหายใจและภาวนาไตรสรณคมน์ การฝึกสติพละช่วยให้การระลึกตัวในทุกการกระทำ การพูด และการคิด ทำให้จิตใจสงบและสามารถยอมรับความจริงในชีวิต นอกจากนี้ ยังช่วยให้การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกสมาธิและวิปัสสนาช่วยเสริมความสามารถในการตั้งสติและเจริญปัญญา วัดส่งเสริมให้ประชาชนฝึกสติในกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการฝึกในกลุ่มหรือกับผู้รู้ เพื่อได้รับคำแนะนำและการสนับสนุนในการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

สมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น) ในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลบุญ อำเภอบุพผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นไปที่การสร้างบรรยากาศที่เงียบสงบและสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการฝึกฝน การฝึกสมาธิและวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างสมาธิและสันติภาพในจิตใจ

ของผู้ปฏิบัติธรรม และส่งเสริมความเข้มแข็งและความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาวัดและการฝึกธรรมอย่างต่อเนื่อง

ปัญญาพละ (ความรู้) ในการบริหารจัดการธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นการบรรยายและเสวนาธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่ง ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและการศึกษาเบื้องต้นในหลักธรรมะ เสริมสร้างความรู้และสั่งสมใจในการนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สร้างชุมชนการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมเชิงรุกและต่อเนื่อง วางแผนและประเมินการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ศึกษาและวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจธรรมะและการบริหารจัดการที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา หลวกัปปะบุร (2559) เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสุวรรณกุล) (2566) ได้ทำการศึกษารื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1 วัดอัมพวัน” ผลการศึกษาพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ 1 วัดอัมพวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดคือ การวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ในส่วนของปัญหา เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดปฏิบัติธรรม บุคลากรมีจำนวนน้อยกว่าภาระงาน เจ้าหน้าที่เข้มงวดเกินไป ช่วงเทศกาลสถานที่ค่อนข้างคับแคบเกินไปเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรม

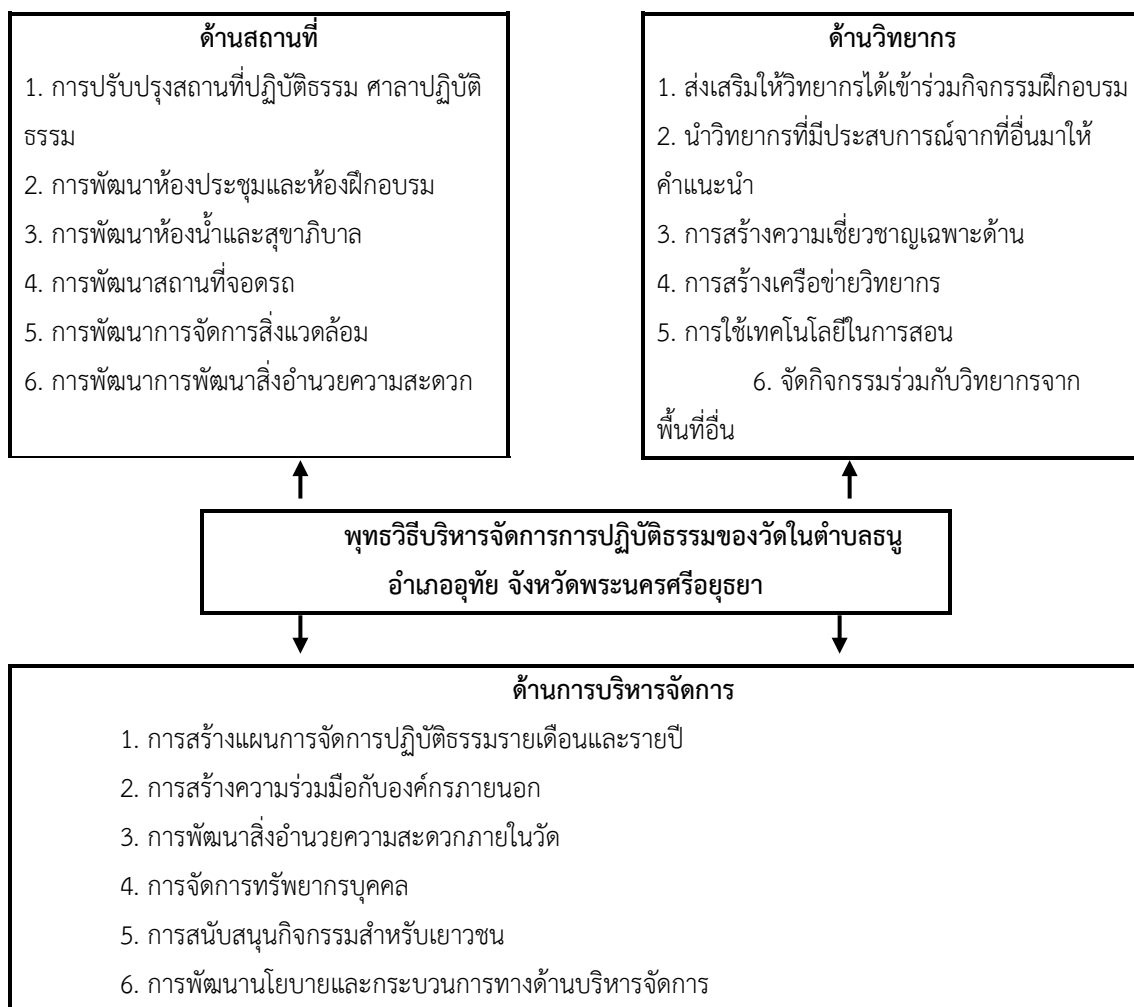
2. ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของหลักการบริหารงาน PDCA กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลนุ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความสัมพันธ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=0.750^{**}$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพิมพ์ กองสุข (2564) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอริยบทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร” ผลการศึกษาพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอริยบทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอริยบทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

3. ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของหลักพุทธธรรม พละ 5 กับพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความสัมพันธ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กัน อย่างสมบูรณ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.717^{**}$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญสุตา สุทธิแสน (2566) เรื่อง “คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน” ผล การศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง จาก การทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์กับคุณภาพ การให้บริการประชาชน มี ความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” นั้น พบว่า ด้านสถานที่ 1) การปรับปรุงสถานที่ปฏิบัติธรรม ศาลาปฏิบัติธรรม 2) การพัฒนาห้องประชุมและห้องฝึกอบรม 3) การพัฒนาห้องน้ำและสุขาภิบาล 4) การพัฒนาสถานที่จอดรถ 5) การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านวิทยากร 1) ส่งเสริมให้วิทยากรได้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม 2) นำวิทยากรที่มีประสบการณ์จากที่อื่นมาให้ความรู้ 3) การสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 4) การสร้างเครือข่ายวิทยากร 5) การใช้เทคโนโลยีในการสอน 6) จัดกิจกรรมร่วมกับวิทยากรจากพื้นที่อื่น

ด้านการบริหารจัดการ 1) การสร้างแผนการจัดการปฏิบัติธรรมรายเดือนและรายปี 2) การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก 3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด 4) การจัดการทรัพยากรบุคคล 5) การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับเยาวชน 6) การพัฒนานโยบายและกระบวนการทางด้านการบริหารจัดการ

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องพุทธวิธีบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในตำบลธนู อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดในพื้นที่ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มสตรีวัยกลางคนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ที่มีความสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอมากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน แม้ว่าส่วนใหญ่จะมีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและมีรายได้ปานกลาง แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าวัดปฏิบัติธรรม ผลการประเมินการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ร่วมกับพุทธวิธีบริหารจัดการและหลักการบริหารงาน PDCA ซึ่งมีความสอดคล้องและเกื้อหนุนกันเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงระหว่างหลักการทั้งสามนี้ ความสำเร็จของการบริหารจัดการเกิดจากการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งการปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม การพัฒนาศักยภาพวิทยากรผ่านการฝึกอบรมและการสร้างเครือข่าย ตลอดจนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก รูปแบบการบริหารจัดการนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัดอื่นๆ เพื่อยกระดับการจัดการการปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักการบริหารสมัยใหม่ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ อันจะนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของพุทธศาสนิกชนในยุคปัจจุบัน สำหรับการพัฒนาต่อยอดในอนาคต ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติธรรม การพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติธรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติธรรมระหว่างวัดในระดับภูมิภาค เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการการปฏิบัติธรรมของวัดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการ ดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้สำนักปฏิบัติธรรมมีพระวิปัสสนาจารย์ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ประจำอยู่ในสำนักอย่างน้อยหนึ่งรูป การมีพระวิปัสสนาจารย์ที่ผ่านการอบรมจะช่วยให้การสอนและการปฏิบัติธรรมมีมาตรฐานและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้มาปฏิบัติธรรมได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้การพัฒนาทางจิตใจของผู้ปฏิบัติมีประสิทธิผลสูงสุด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของบุคลากรภายในวัด การจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง วัดจะสามารถนำแนวทางนี้มาใช้ โดยส่งเสริมให้พระสงฆ์และเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวอย่างพร้อมเพรียง การฝึกอบรมเช่นนี้ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะ แต่ยังสร้างความสามัคคีและส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การอบรมยังช่วยกำหนดทิศทางการบริหารจัดการของวัดให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาวัดอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมสำหรับเยาวชนและประชาชนอย่างต่อเนื่องถือเป็นหัวใจสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเหล่านี้ควรดำเนินการทุกวันธรรมสวนะ หรือทุกวันอาทิตย์ เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนได้มีโอกาสรเรียนรู้และฝึกฝนธรรมะในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง การมีสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมเป็นประจำจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ควรมีการวิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบหลักอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถรับรองได้ว่าแต่ละองค์ประกอบจะมีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเปรียบเทียบหรือปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 มีการวิจัยต่อยอด การวิจัยควรเน้นไปที่การพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อความเป็นเลิศในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยการสร้างเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ชัดเจนในการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้สามารถใช้ในการประเมินและปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อสำรวจปัจจัยที่ได้รับการเสนอแนะว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะและผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้อย่างละเอียด เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ขวัญสุดา สุทธิแสน. (2566). *คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสารรงค์กุล). (2566). *การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1 วัดอัมพวัน*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒนา หลวกประยูร. (2559). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศศิพิมพ์ กองสุข. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอริยบทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2551). *หลักการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Getzels, J. W., & Guba, E. G. (1957). Social behavior and administrative process. *School Review*, 65, 423-441.
- Taylor, F. W. (1942). *The principles of scientific management*. New York: Harper & Brothers.